

Moderní hebrejšтина

- k̄at̄abt̄i "כתבתי" psal jsem
- k̄at̄abt̄ā "כתבת" tys psal
- k̄at̄ab "כתב" on psal
- kattāb "כתב" pravodaj (m)
- kattebet "כתבת" pravodajka (f)
- kattābā "כתבת" článek (כתבות)
- miḳtāb "מכתב" poštovní dopis (plural miḳtābīm (מכתבים))
- miḳtābā "מכתבה" psací stůl (plural miḳtābōt (מכתבות))
- kaṭōbet "כתובת" adresa (plural kaṭōbōt (כתובות))
- kaṭāb "כתב" rukopis
- k̄at̄ūb "כתוב" psaná (kaṭūbā (כתובה))
- hiḳtīb "הכתיב" diktoval (f hiḳtībā (הכתיבה))
- hiḳkattēb "התכתב" odpovídal (f hiḳkattēbā (התכתבה))
- niḳtab "נכתב" to byl napsán
- niḳtēbā "נכתבה" ta byla napsána
- kaṭīb "כתיב" pravopis (m)
- taḳtīb "תכתב" preskript (m)
- maḳuttāb "מכותב" adresát (meḳuttebet (מכותבת))
- kaṭubbā "כתובה" ketubah (židovská manželská smlouva) (f)

Číselná hodnota písmen hebrejské abecedy			
Hebrejské písmeno	Název písmene	Odpovídající písmena v české abecedě	Číselná hodnota
א	Aleph	A	1
ב	Beth	B	2
ג	Ghimel	G	3
ד	Daleth	D	4
ה	He	E	5
ו	Vau	V, W (O, U)	6
ז	Zain	Z	7
ח	Chet	H	8
ט	Thet	T	9
י	Iod	I	10
כ	Caph	Ch	20
ל	Lamed	L	30
מ	Mem	M	40
נ	Noun	N	50
ס	Samech	S	60
פ	Hain	Gh	70
צ	Phe	Ph	80
ק	Tsade	Ts	90
ר	Coph	K	100
ש	Resch	R	200
י	Shin	Sh	300
ת	Thau	Th	400

Bible

- τὰ βιβλία ta biblia - knihy, svitky
- dlouhý proces kanonizace
- alexandrijský kánon: Septuaginta (z lat. septuaginta - sedmdesát), 4. a 5. století - Codex Vaticanus, Codex Sinaiticus a Codex Alexandrinus, deuterokanonické spisy
- přijetí palestinského kánonu v Jamnii (Javne)
- masoretský text Codex Leningradiensis z roku 1008 – 1. text hebrejský, vokalizační znaky

„Hebrejská Bible“ – palestinský kánon má 24 spisů (90 – 100 n. l. v Javne)

- Tanach

1. *Tóra* (תורה; Zákon, Učení) (Pentateuch)
2. *Nevi'im* (נביאים; Proroci)
3. *Ktuvim* (כתובים; Spisy)

- Tóra

1. בראשית *Be-rešit* – Genesis
2. שמות *Šemot* – Exodus
3. ויקרא *Va-jikra* – Leviticus
4. במדבר *Ba-midbar* – Numeri
5. דברים *Devarim* – Deuteronomium

Halacha (hebrejsky הלכה, od – הלך chodit, kráčet – jít určitým způsobem, postupně nabývá na významu zvyk, obyčej, mrav, předpis, ustanovení)

- Psaná Tóra – [תורה שבכתב] tora šebechtav]
- Ústní Tóra – [תורה שבעל פה] tora šebeal pe] výklad a interpretace v souladu se společenským vývojem, v době tanaitů, byly tradice sepsány v Mišně
- Výroky učenců – [דברי ספרים] divrej sfarim]
- Minhag – מנהג – poprvé v 2Kr 9:20, má význam jízda nebo řízení vozu – získalo význam zvykové právo – může být i místní, př. kipa

Čtení z Tóry

- týdenní oddíl (paraša) - při ranní bohoslužbě (šacharit) v pondělí a ve čtvrtek, na šabat, Roš chodeš, poutní a vysoké svátky, Chanuku, Purim a veřejné postní dny.
- Ezdráš po návratu z babylónského zajetí
- minjan
- Chazan (vedoucí bohoslužby)
- Aron/svitek Tóry (sefer)
- bima, alija
- haftara (závěr), maftir
- 613 přikázání Tóry

Tóra

- Židovský Talmud a křesťanský Nový Zákon přidělovaly těmto pěti knihám Mojžíšovým velkou vážnost, vypráví události od stvoření až po rozdělení země v Kanaánu (Dt 33) jako přímé zjevení Boha k Mojžíšovi. Pátá kniha končí Mojžíšovou smrtí (Dtn 34), kterou už Talmud proto připisuje jeho nástupci Jozuovi.
- První exegeta, který zpochybnil autorství Mojžíše, byl židovský učenec Abena Ezra. Ukázal na několik pochybných míst: popis smrti Mojžíše, odkaz na Mojžíše ve 3 osobě (Dt 31.22, 27.8, 31.9) V 16. a 17. století měli výhrady k Mojžíšovi A. Karlstadt, zejména T. Hobbes, I. La Peyrère, B. Spinoza a R. Simon. Spory na toto téma trvaly až do konce 18. století a nakonec odmítly Mojžíšovo autorství Pentateuchu.
- Byla zformulována řada hypotéz, které vysvětlují proces vytváření textu, který lze rozdělit do tří typů:

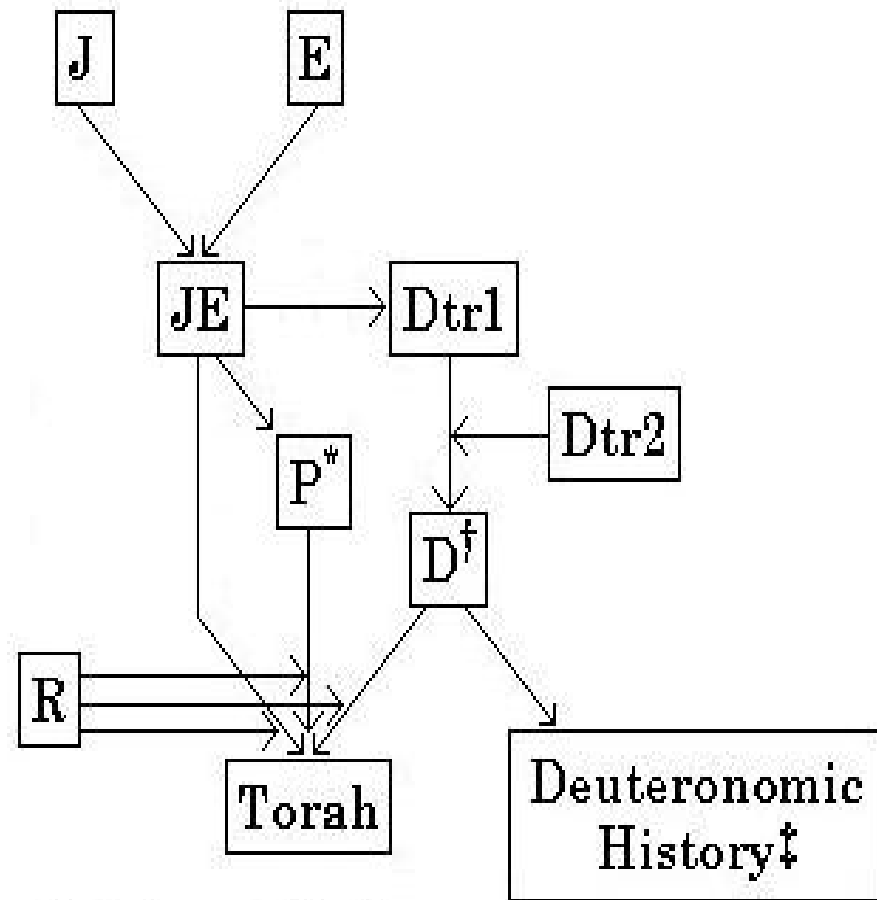
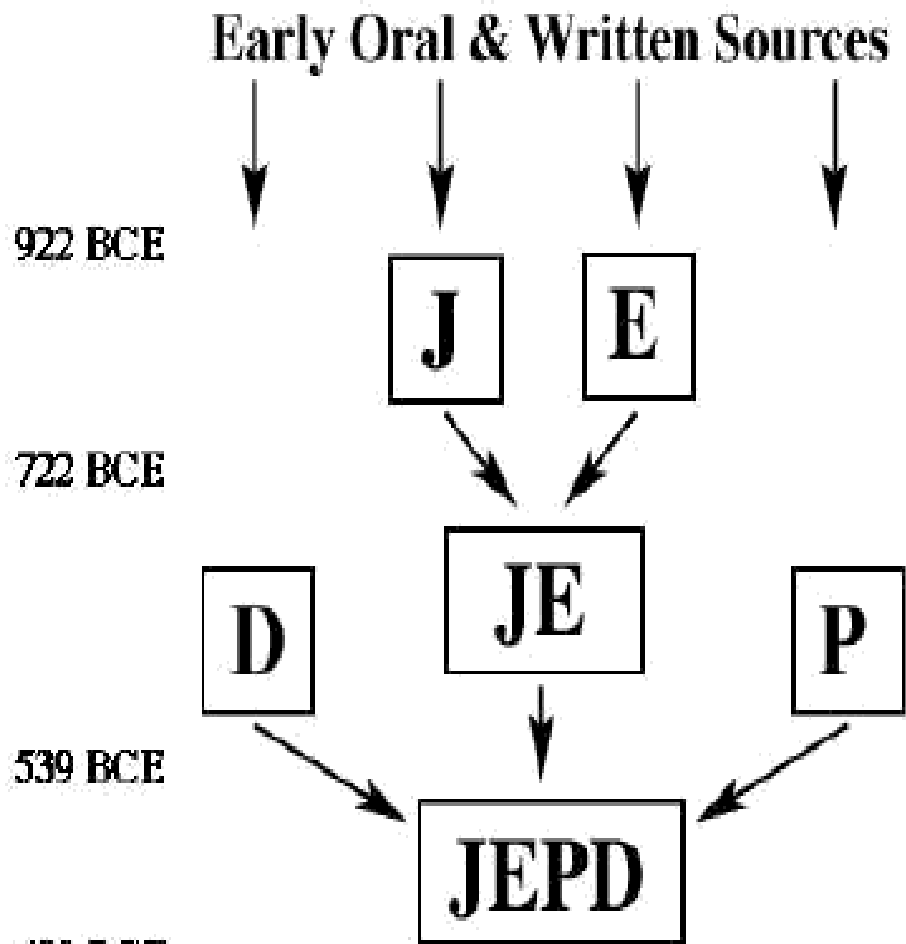
Hypotézy vzniku

1. hypotéza dokumentů (pramenů): Pentateuch byl vytvořen sestavením několika úplných, nezávislých a paralelních dokumentů (a tudíž mluvících o stejných událostech) vytvořených v různých epochách. Redaktoři byli zodpovědní za kombinování dokumentů, kteří se snažili zachovat charakter originálu, který se přenesl do nerovností konečného díla. Zástupci této hypotézy jsou označováni jako dokumentaristé.
2. fragmentární hypotéza: Pentateuch byl vytvořen jako výsledek kombinace různých zdrojů, kterými jsou krátké, neúplné příběhy, které se nevztahují k sobě navzájem. V přechodném období tyto fragmenty byly sloučeny do větších celků. Redaktoři byli zodpovědní za vytváření vazeb mezi vyprávěními.
3. hypotéza doplňků: byl zde základní dokument (Grundschrift), který byl následně doplněn následnými zprávami. Jako součást této hypotézy jsou redaktoři také autoři, kteří píší své vlastní příběhy a interpretace.
 - Finkelstein - Pentateuch byl napsán až v 7. stol. př.n.l.
 - Většina vědců se přiklání k 6. až 5. stol. př.n.l.
 - K závěrečné redakci textů Pentateuchu došlo v rozmezí 4. století př.n.l. ,
 - Tanach byl uzavřen ve 2. století př.n.l.

Julius Wellhausen (1844 –1918)

- čtyři dokumenty - Jahwista (J), Elohista (E) Deuteronomista (D) a kněžský (P), - které se postupně sloučily do jednoho vyprávění v jeho současné formě v perském období. Jako výchozí bod byla reforma krále Josijáše z roku 622, který zavedl zákony a kult odpovídající kapitolám 12-26 z Deuteronomia. Reforma zavedla exkluzivní uctívání Hospodina v Jeruzalémě.

Vznik Tóry

* Includes most of Leviticus

† Includes most of Deuteronomy

‡ Joshua, Judges, 1 & 2 Samuel, 1 & 2 Kings

Odnůž judaismu

- Samaritáni
- Karaité - Anan ben David 715 – 795/811?
- Falašové
- Rabínský judaismus:
 - Charedim – tzv. „ultratodoxní židé“
 - Ortodoxní judaismus
 - Chasidim - chasidé, chasidští židé (rabín Jisra'el ben Eli'ezer, zvaný také Ba'al Šem Tov 1700–1760)
 - Mitnagdim - odpůrci (konkrétně chasidismu), 18. století, Gaon z Vilna
 - Moderní ortodoxie - hebrejsky: Datim
 - Reformní (Liberální či progresivní judaismus) Abraham Geiger, 1863 až 1870 působil jako obecní rabín.
- Konzervativní - rabín Zachariáš Frankl (1801 –1875).

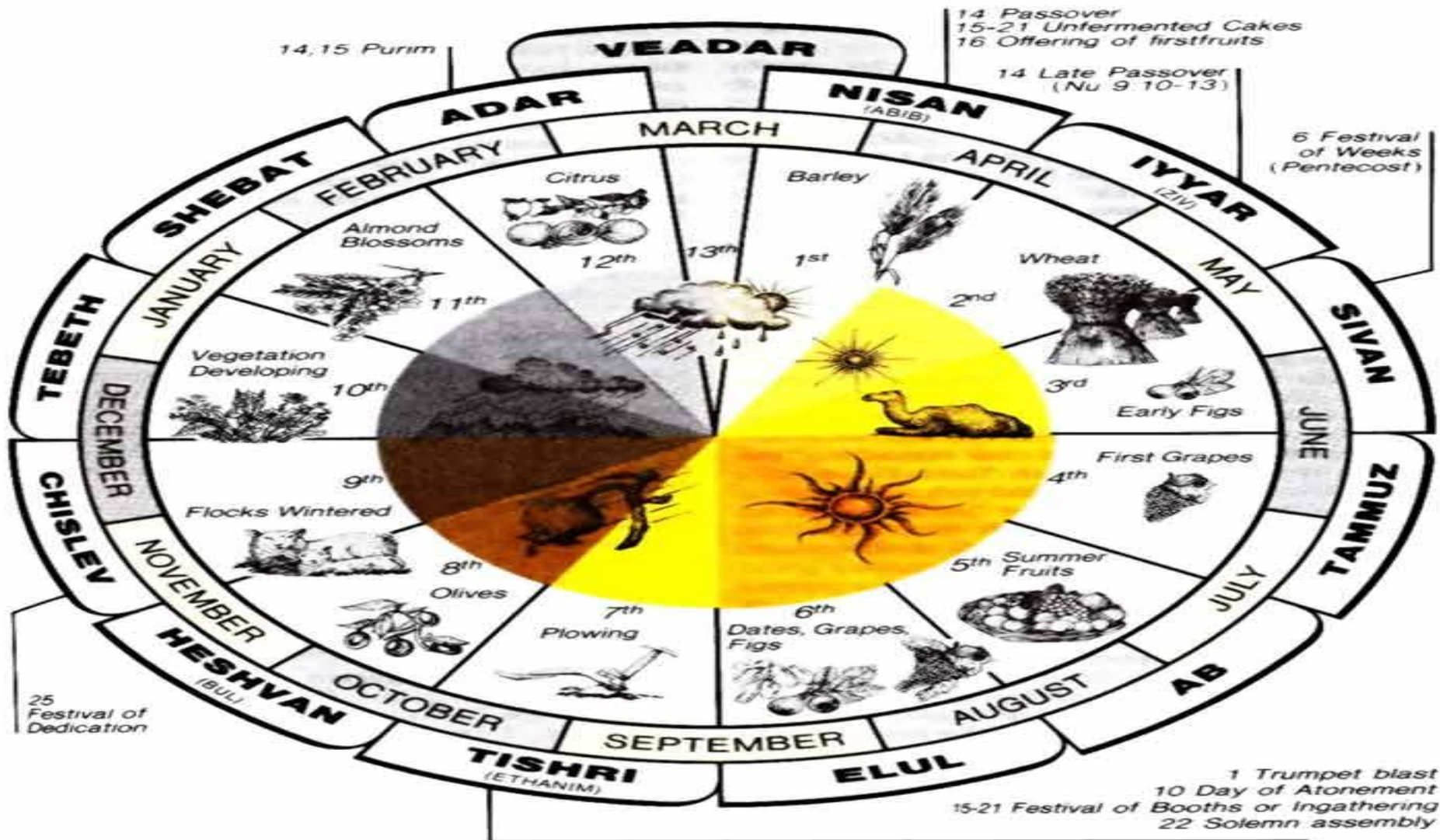
Samaritáni a ortodoxní židé

Šabat

- v latinizované podobě též sabat, přes jidiš též šábes; původně hebrejsky שבת od kořene ש-ב-ש významem ustat, odpočinout; česky sobota
- Je to svátek, který připomíná cyklus stvoření světa a exodus Izraelitů z Egypta (Ex 20,9-11, Dt 5, 12-15). Trvá od pátečního západu slunce, končí téměř hodinu po západu slunce v sobotu večer
- Exodus 16,28-30: „Hospodin řekl Mojžíšovi: „Jak dlouho se budete zpěčovat a nebudete dbát mých příkazů a řádů? Hledte, vždyť Hospodin vám dal den odpočinku. Proto vám dává šestého dne chléb na dva dny. Zůstaňte každý, kde jste, ať nikdo sedmého dne nevychází ze svého místa.“ Lid tedy sedmého dne odpočíval.“
- Exodus 20:8-11: „Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý. Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou práci. Ale sedmý den je den odpočnutí Hospodina, tvého Boha. Nebudeš dělat žádnou práci ani ty ani tvůj syn a tvá dcera ani tvůj otrok a tvá otrokyně ani tvé dobytče ani tvůj host, který žije v tvých branách. V šesti dnech učinil Hospodin nebe i zemi a všechno, co je v nich , a sedmého dne odpočinul. Proto požehnal Hospodin den odpočinku a oddělil jej jako svatý.“
- Nesmí se vykonávat práce (Ex 20,9-10; 23.12; 34,21; Dt 5,13-14) - 39 zakázaných aktivit je z traktátu Mišna Šabat 7:2
- Pole, vinice a olivové zahrady měly být zahrnuty do sedmiletého svátečního cyklu - jednou za sedm let by měl ležet ladem (Ex 23, 10-11).
- <https://www.youtube.com/watch?v=vjmjZWHXKFY>

Kalendář

Gezerský kalendář

- Dva měsíce sbírání (září, říjen)
- Dva měsíce výsadby (listopad, prosinec)
- Dva měsíce rozsévání (leden, únor)
- Jeden měsíc řezání Inu (březen)
- Jeden měsíc sklizně ječmene (duben)
- Jeden měsíc sklizně a měření zrna (květen)
- Dva měsíce prořezávání (červen, červenec)
- Jeden měsíc letního ovoce (srpen)

Pesach

- Pesach - svátek překročení, svátek macesů - nekvašených chlebů, Chag haariv - svátek jara, Zeman cherutejnu - čas našeho vysvobození - Svátek připomíná osvobození izraelských prvorozenců od osudu Egypťanů (Ex 12: 13-13) a zázračné osvobození Izraelitů z Egyptského otroctví (viz kap. 14-17). začátek počítání měsíců, začíná liturgický rok
- Sklizeň obilí trvala sedm týdnů. Začínala sběrem ječmene během Pesachu a končilo se sběrem pšenice na Šavuot. Sukotem končil sběr ovoce.
- Deuteronomium 16:16 Každý z vás, kdo je mužského pohlaví, se ukáže třikrát v roce před tváří Hospodina, tvého Boha, na místě, které on vyvolí: při slavnosti nekvašených chlebů, při slavnosti týdnů a při slavnosti stánků. A neukáže se před Hospodinovou tváří s prázdnou.
- "Mluv k Izraelcům a řekni jim: Slavnosti Hospodinovy, které budete svolávat, jsou bohoslužebná shromáždění. Jsou to mé slavnosti.
- Šest dní se bude pracovat, ale sedmého dne bude den odpočinku, slavnost odpočinutí, bohoslužebné shromáždění; nebudete vykonávat žádnou práci. Je to Hospodinův den odpočinku ve všech vašich sídlištích.
- Toto jsou slavnosti Hospodinovy, bohoslužebná shromáždění, jež budete svolávat v jejich určený čas:
- Čtrnáctého dne prvního měsíce navečer bude Hospodinův hod beránka.
- Patnáctého dne téhož měsíce začne Hospodinova slavnost nekvašených chlebů; po sedm dní budete jíst nekvašené chleby.
- Prvého dne budete mít bohoslužebné shromáždění; nebudete konat žádnou všední práci.
- Po sedm dní budete přinášet ohnivou obět Hospodinu. Sedmého dne bude bohoslužebné shromáždění; nebudete konat žádnou všední práci."
- jíst beránka, macesy a vyprávět si o východu z Egypta
- večer mezi 13. a 14. nisanem se provádí hledání chamecu
- https://www.youtube.com/watch?v=LzsuL9U1a_k

Šavuot

- chag hašavuot – svátek týdnů, chag hakacir – svátek žní, dozrávání pšenice, chag habikurim, aceret – duchovní přijetím Tóry
- Šavuot označuje jednak sklizeň pšenice v Izraeli (Exodus 34:22) a připomíná výročí dne, kdy Bůh dal Tóru izraelskému národu.
- Tóra počítá sedm týdnů Počítání Omeru, který počíná druhým dnem Pesachu, prvotina ječmene, 49 dnů
- Počítání každý omeru představuje duchovní přípravu a očekávání pro dar Tóry, kterou dal Bůh na začátku měsíce Sivan.

- Lv 23:15–16: „Potom si odpočítáte ode dne po dni odpočinku, ode dne, kdy jste přinesli snopek k oběti podáváníí, plných sedm týdnů.
- Ke dni po sedmém dni odpočinku napočítáte padesát dní a pak přinesete Hospodinu novou přídatnou oběť.“

- Byl to také první den, kdy jednotlivci mohli přinést Bikkurim (první ovoce) do chrámu v (Mišna Bikkurim 1:3). Sedm druhů, pro které je krajina Izraele chválena:
- Dt 8:8 do země, kde roste pšenice i ječmen, vinná réva, fíkoví a granátová jablka, do země olivového oleje a medu,
- 50. den po začátku počítání, což odpovídá svátku Šavuot, byly v chrámu nabízeny dva chleby z pšenice, které znamenaly začátek sklizně pšenice.
- <https://www.youtube.com/watch?v=XEcwkaljpmk>

Sukot

- Svátek stánků, Svátek stanů nebo Svátek sklizně
- "Mluv k Izraelcům: Od patnáctého dne téhož sedmého měsíce budou po sedm dní Hospodinovy slavnosti stánků.
- Prvního dne bude bohoslužebné shromáždění; nebudete konat žádnou všední práci.
- Po sedm dní budete přinášet Hospodinu ohnivou oběť, osmého dne budete mít bohoslužebné shromáždění a přinesete ohnivou oběť Hospodinu. To je slavnostní shromáždění, nebudete konat žádnou všední práci.
- To jsou Hospodinovy slavnosti, které budete svolávat jako bohoslužebná shromáždění, abyste přinášeli Hospodinu ohnivou oběť, oběť zápalnou a přídatnou, obětní hod a úlitby, všechno v příslušném dni,
- mimo oběti o Hospodinových dnech odpočinku a kromě vašich darů při různých slibech a dobrovolných závazcích, jež budete dávat Hospodinu.
- Nuže, patnáctého dne sedmého měsíce, když sklídíte zemskou úrodu, budete po sedm dnů slavit slavnost Hospodinovu. Prvního dne bude slavnost odpočinutí i osmého dne bude slavnost odpočinutí.
- Prvého dne si vezmete plody ušlechtilých stromů, palmové ratolesti, větve myrtoových keřů a potočních topolů a sedm dní se budete radovat před Hospodinem, svým Bohem.
- Tuto slavnost budete Hospodinu slavit po sedm dní v roce. To je provždy platné nařízení pro všechna vaše pokolení. Budete ji slavit v sedmém měsíci.
- Sedm dní budete bydlet ve stáncích; všichni domorodci v Izraeli budou bydlet ve stáncích,
- aby všechna vaše pokolení věděla, že jsem přechovával Izraelce ve stáncích, když jsem je vyvedl z egyptské země. Já jsem Hospodin, váš Bůh."

Svátek Sukot: stan „Suka“ a 4 symboly: Snítky myrty, etrogy (cedrát), palmové ratolesti, větévky vrby

Roš hašana

- Název se v Tóře se neobjevuje
- Zichron tru'a (זְכוֹרֹן תְּרוּעָה) – (upamatování troubením): Jom tru'a (יּוֹם תְּרוּעָה) – (Den troubení), protože v tento den zazní zvuk šofarového rohu. Zvuk trubky má volat věřící k duchovnímu probuzení a pokání
- počátek zemědělského roku, připomíná stvoření světa a připomíná Boží soud

Jom Kipur

- Připadá na desátý den v měsíci Tišri Jom Kipurem končí období "10 dnů pokání" (Jamim Noraim), začínající na Roš hašana
- Je to jediný půst odvozený přímo z Tóry Má se konat desátý den sedmého měsíce a je spjat s půstem.
- Byl to jediný den, kdy mohl ve velekněz sám vstoupit do Svatého svatých, aby získal odpuštění hříchů pro lid jako jeho zástupce. Vybral dva kozly, ze kterých vylosoval jednoho pro Boha, druhého pro Azazela. V Nejsvětější svatyni pokropil Archu úmluvy krví prvního kozla (Lv 16:5-22). Kozel pro Azazela vzal na přímlovu velekněze na sebe všechny hříchy lidu Izraele. Následně bylo zvíře zabito tak, že bylo nahnáno přes okraj horských útesů v Judské poušti.

Roš Hašana a Jom Kipur (rituál kaparot)

Brit mila - Gn 17, 9–14, Lv 12, 3

Bar micva a bat micva

svatba

Starověký pohřeb

Bible History Online

